

**Universitatea “Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca
Facultatea de Istorie și Filosofie
Școala doctorală Istorie, Civilizație, Cultură**

Revoluția Thalassocratică
Posibilizarea scriiturii istorice după evenimentul
morții lui Dumnezeu
REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Conducător de doctorat
PROF. UNIV. DR. SORIN MITU

Doctorand
COMAN NORBERT MEDAN CLAUDIU

2017

Cuprins

Introducere.....	4
I. Dincolo de Adevăr	9
1.1. Prolegomene. Postfațarea prefetei	9
1.2. Asumaționismul	20
1.3. Problematika adevărului istoric raportat la realitatea istorică.....	24
1.4. Cauzalitate și mit în realitatea istorică.....	33
1.5. Istoria-arhitectură. Istoricismul care se construiește pe sine	44
II. Dialectică și materialism istoric.....	51
2.1. Corporatismul. Impunerea particularului ca general	51
2.2. Transferul dialecticii din ordinea dreptului în ordinea economiei politice.....	83
2.3. Materialismul istoric	89
III. Revoluția Thalassocratică.....	103
3.1. Geografiile simbolice. Ideologizarea spațiului geografic	103
3.2. Premisele revoluției thalassocratice.....	117
3.3. Civilizația. Ideologie și discurs.....	129
3.4. Revoluția comercial-maritimă/thalassocratică.....	136
3.5. Intermezzo sau Interregnum	157
3.6. Revenirea occidenturilor/thalassocrațiilor	164
3.7. Globalizarea occidenturilor.....	174
IV. Scriitura istorică și moartea lui Dumnezeu.....	180
4.1. Moartea lui Dumnezeu.....	180
4.2. Câteva abordări incorecte politic	193
4.3. Discursul puterii-cunoaștere și disidența	208
4.4. Fenomenologia sedimentării realului și a realității.....	229
4.5. Uitarea punctului.....	241
Concluzii.....	243
Bibliografie.....	248
Bibliografie generală.....	248
Bibliografie adiacentă	256
Articole	257
Sitografia.....	257

Cuvinte-cheie:

Adevăr, *Aletheia*, capitalism, cauzalitate, comunism, depășire dialectică, determinism, dialectică, factualitate, fenomenologie, geografii simbolice, geopolitică, globalizare, hiperistorie, ideologie, marxism, mercantilism, metaistorie, mit, naționalism, obiectivitate, occident, oligarhie, ontologie, orient, putere-cunoaștere, pozitivism, putere suverană, real, realitate, revoluție socială, simbolic, sinteză, subiectivitate, *Zeitgeist*.

Conturez această teză ca o provocare duală (totuși, în mare, poate fi încadrată genului *filosofia istoriei*, însă teza “eponimă” – care dă numele – este una profund istoricistă: este o narațiune istorică). În primul rând doresc să susțin o teză sub influența școlii de arheologie marxistă a lui Gordon Childe, să integrez încă un concept de revoluție socială în narațiunile noastre despre *devenirea* acestei lumi, să explic dintr-o altă perspectivă de ce este ea *posibilă* în actuala configurație (geopolitică, culturală, socială). Iar o mare parte din teză este o lucrare de metodologie, încerc să explic cum sunt constituit de ideologie ca *subiect al cunoașterii* în cadrul acestei narațiuni, care sunt frământările mele în ceea ce privește acest domeniu de activitate și în privința demersului meu istoriografic. Dacă accept teza lui Althusser, conform căreia scopul ideologiei este de a construi subiectul[istoric], trebuie să-mi asum ideologia (pe cât este posibil un asemenea demers, o asemenea introspecție), să asum acest “a cărei parte a lumii aparțin”. Chiar și din perspectiva deconstrucției derrideene trebuie să descopăr nuditatea în evenimentul obiectului simultan cu deconstruirea subiectului acestui demers. Prin urmare, orice demers al *arheologiei cunoașterii* ar trebui să aibă această dualitate.

Nu știu dacă pot susține că eu am găsit tematica cercetării sau ea m-a găsit pe mine, respectiv ambele deopotrivă (ne-am găsit reciproc; s-a conturat ca o idee în anul doi de facultate, bineînțeles într-un cadru formativ al diferitelor analize de discurs din diferite cărți). Oricum, teza chiar dacă s-a conturat în timpul studiilor de licență, nu am înstitat pe tematică, cu toate că am realizat de atunci importanța, consider eu, și noutatea acestui orizont tematic.

Dintotdeauna am fost fascinat de preistorie și perioada antică a umanității, dorind într-o primă etapă să devin arheolog, dar gradual provocările ideatice m-au suturat de filosofia istoriei. Acest orizont al filosofiei, chiar dacă nu a fost unul abordat metodic prin cursuri formatoare, m-a atras prin profunzimea discursului și problematicilor discutate (prin faptul că am conștientizat probleme care privesc domeniul meu de activitate). Indiscutabil, trecerea spre filosofia istoriei a fost și este o grea provocare, mai ales ca studiu total autodidact (limbajul filosofic al ontologiei și fenomenologiei, limbajul psihanalizei etc., sunt un altfel de discurs comparat cu narațiunea istorică, sunt folosite alte *cuvinte de acces*).

Dualitatea tezei dă și un caracter de multidisciplinaritate, fiind atât un demers istoriografic, cât și unul de filosofia istoriei (poate mai mult se pune accentul pe ultima

variantă). Pe de o parte este o teză din domeniul geografiilor simbolice și al studiului comparat al civilizațiilor, dar pe fâgașul procesualismului dialectic, a doua teză fiind mai degrabă o abordare fenomenologică a devenirii structurilor istorice de cunoaștere ca necesitate imperativă a reluării discursului despre cunoaștere în *Zeitgeist*.

Teza principală (cu toate că e greu să afirm că este teza principală), anunțată și de titlul lucrării, este *Revoluția Thalassocratică*, teză în care susțin originile actualului Occident într-o revoluție socială începută aproximativ în Mediterana celui de-al doilea mileniu înaintea erei noastre (î. Ch.). Nu afirm că lumea Occidentală a apărut atunci, ci că acele evenimente (societăți) mediteraneene posibilizează actuala configurație a societăților Occidentale, iar prin fenomenul de globalizare, posibilizează actuala lume (o face posibilă ca atare).

Alături această teză a *revoluției thalassocratice* altor teze care privesc devenirea *mediului istoric* prin practica umană: revoluția neolitică, revoluția industrială. Precum se va putea observa în desfășurarea ideatică a tezei și alți autori erau pe cale să scoată din ascundere (să aducă înaintea) această revoluție pe care o definesc, doar că la ei au fost doar niște enunțuri izolate fără să caute sistemul în genealogia sa istorică, au privit contextual și nu profund această configurație de evenimente. Hegel, Marx, Toynbee, Braudel, Paul Faure, Sabatino Moscati și alții au intuit această revoluție socială (un fel de Fata Morgana, doar o imagine fugitivă), dar nu au teoretizat, evenimentele nu au fost integrate într-un sistem, într-un duct coerent logic (nu a fost creată o narațiune în acest sens, nu a fost prezentat caracterul de devenire al acestui eveniment; sunt doar observații meteorice).

Doresc să demonstrez că societățile mediteraneene din antichitate (Creta, Fenicia, Elada) conturează un *alt fel de a fi* al ființei-sociale în lume, alte structuri de coagulare (structuri politice; și accentuez caracterul *politic* al acestor societăți), că economia Mediteranei conturează zorii devenirii occidentale (a actualei societăți capitaliste). Tocmai în acest sens un subcapitol al cărții lui Michel Molat du Jourdin *Europa și marea* poartă sugestivul titlu: "Mediterana, plămân și doică pentru Europa antică și medievală." Și Jean Favier, respectiv Arnold Toynbee, susțin această filiație a actualului capitalism în orașele-stat mediteraneene, însă o spun fugar, nu pun accentul pe această genealogie, însă îmi susțin teza cu observațiilor/argumentele lor, după cum se va vedea pe parcursul lucrării. Hegel cred că a fost primul care a pus accentul pe existența unei deveniri specifice, a unui orizont maritim care creează diferențe față de alte societăți; practic filosoful german a

înțeles această revoluție thalassocratică chiar dacă nu insistă deloc asupra ei, o întrezărește fugitiv ca o scoatere înainte și o uitare imediată, însă pune temei deseori pe înfruntarea mare vs. pământ.

Cu această teză nu încerc să acopăr în întregime toată devenirea actualului Occident (ar fi prea mult sau, mai degrabă, imposibil), ci să conturez în mare această devenire, să o scot înainte. Îmi asum autenticitatea demersului prin faptul că încerc să teoretizez un sistem coerent, bineînțeles nu unul non-ideologic, ci tocmai în cadrul unei ideologii asumate (urmez, așa cum am precizat, ductul școlii de arheologie marxistă a lui Gordon Childe, prin urmare, demonstrațiile mele sunt asemănătoare metodei de argumentare a arheologului australian care a sintetizat și dezbătut conceptul *revoluției neolitice*). Teza *revoluției thalassocratice*, chiar dacă urmează logica demersului lui Gordon Childe (care la rândul ei este tributară tezei evoluționiste din fragmentul B5 atribuit lui Democrit; filosoful presocratic considera că omul a fost inițial ca un animal, un vânător-culegător, necunoscând activitățile de producție, fără limbaj, dar necesitatea și frica îl forțează la asociere și înțelegere, iar prin invenția limbajului și a focului începe istoria omenirii, cu toate invențiile care au urmat, devenirea *Praxis*-ului uman se datorează inteligenței și rațiunii), este o teză cu un caracter profund inovator neexistând un alt discurs istoriografic care să dezvolte această perspectivă (cel puțin nu am întâlnit unul).

Teza secundară, oarecum anunțată de subtitlul tezei (*Posibilizarea scriiturii istorice după evenimentul morții lui Dumnezeu*), pornește de la afirmația că nu poate exista adevăr istoric după *moartea lui Dumnezeu*, după destrucurarea adevărului corespondență aristotelic prin înțelegerea faptului că Cuvântul nu poate cuprinde lumea ca atare (în totalitatea sa) și mai mult, nu o poate garanta ca Adevăr (narațiunea își pierde forța legitimizează, dar nu și efectivitatea, ceea ce o să conturez în special abia la sfârșitul tezei).

Și totuși, asupra adevărului și teoriilor contextuale care privesc Adevărul o să insist mult, mai ales într-o genealogie a acestor teorii, adică asupra cadrului lor istoric de devenire, prin urmare o să afirm că adevărul este obligatoriu istoric (orice genealogie este istorie), deci o să vin cu o negație a presupuziției de la care pornesc. Mai mult, originalitatea acestui demers constă într-o fenomenologie a devenirii istorice sub amprenta dialecticii materialiste și printr-o relocare a lacanianismului pe terenul istoriografic (aplicarea într-un alt domeniu și abordarea diferită).

O să afirm că există Adevăr și post-adevăr (există *Poesis* și *Praxis* efectiv) și că orice

cunoaștere necesită *[re]luare în posesie* deoarece fenomenul cunoașterii se structurează dialectic (cum o spun Marx și Thomas Kuhn, dar și Lacan și Žižek, respectiv chiar Husserl și nu cred că forțez prea mult fenomenologia husserliană când susțin asta), mai mult, fără această luare în posesie ca diferit nu ar fi efectiv (până la urmă și eu doresc o teză efectivă deoarece *cred* în coerența ei).

În această parte a lucrării dezbat mai multe teorii ale adevărului, mă folosesc de teoriile lui Platon, Aristotel, Descartes, Leibniz, William James, Karl Marx, Adam Schaff, Giorgio Agamben, Karl Popper, Hans-Georg Gadamer, Michel Foucault, Martin Heidegger etc., încercând să-mi construiesc o perspectivă proprie, dar bineînțeles influențată de întregul demers formator.

Dincolo de cadrul formal al celor două teze, dar integrat lor, există și un discurs politic și politizat. Asta tocmai în asentiment cu principiile materialismului dialectic și istoric marxist, care în accepțiunea lui Lukács nu urmărește reconstruirea trecutului, ci modul de structurare a prezentului, devenirea posibilizărilor (devenirea *mediului istoric*) care conturează lumea *omului-aici/acum*.

Am structurat teza în patru capitole și mai multe subcapitole adiacente fiecărui capitol. Această structură nu a fost clară de la început, nu știam în ce formă/structură o să consolidez ductul frazelor. Organizarea discursului a fost o etapă finală.

Primul capitol *Dincolo de Adevăr*, anunțat ca *prolegomene*, conturează presupuzițiile de la care pornesc, influențele formatoare. Bineînțeles nu în mod exhaustiv, nu pot să ating o asemenea perfecțiune ideală, și sunt, mai mult ca sigur, presupuziții neanunțate, dar precis conturate în următoarele capitole (chiar dacă nu dezvoltate cu intenția unei dezvoltări și rămân oarecum ascunse dar, posibil, descifrabile; nu pot să revendic o cunoaștere de sine care să străpungă toate cotloanele ideologiilor care mă formează ca subiect al cunoașterii și să le asum în totalitatea lor).

În această parte explic parțial *evenimentul morții lui Dumnezeu* (ca o presupuziție a inexistenței adevărului-istoric, a pierderii oricărei garanții în ceea ce privește corespondența dintre real și realitate, între eveniment și relatare), ce semnifică acest eveniment în perspectiva lui Agamben (în ultimul capitol explic evenimentul și din perspectiva heideggeriană), explic diferitele teorii ale adevărului concurente în narațiunile care privesc cunoașterea, respectiv cunoașterea istorică (adevărul corespondență, adevărul coerență, adevărul pragmatic, adevărul fulger și puțin din *Aletheia* aducerii înaintea).

Tot aici încep să structurez teza filosofică a lucrării, care apare doar la final în toată vitalitatea sa, și dezbat realul istoric, realitatea istorică și imaginarul istoric, influențat de școala psihanalitică post-freudiană, mă refer la Lacan și la Žižek (dar fără să intru în profunzimea tematică; încerc, chiar dacă nu reușesc în totalitate sau poate nici nu încerc într-un mod categoric, majusculat, să nu postfațez prefața).

Analizez și critic și discursuri despre istorie și adevăr din operele unor istorici (mai ales din istoriografia franceză), încerc să descopăr enunțuri de putere și în ceea ce se prezintă a fi non-positivism, dar se structează deseori tot ca *a fi* adevărat, în sensul voitei corespondențe cu evenimentul trecutului (enunțul de adevăr ca o corespondență aristotelică este o voință pozitivistă – o voință de Adevăr, unde Adevărul este putere), conducând la o așa-zisă reconstituire și recuperare a sa, considerată mult mai veridică prin multidisciplinaritate și nu doar prin apelul strict la document, apel elogiât de Ranke: *să lăsăm trecutul să vorbească de la sine* a fost ideologia primului pozitivism istoriografic; al doilea pozitivism vine cu să facem științele omului să reconstruiască trecutul prin multidisciplinaritatea demersului, prin a încerca să redăm viața reală (spaime, credințe, idealuri, societate) și nu statui din muzeul locuit de fantome.

Discut și caracterul efectiv al actului istoric de dezvăluire, indiferent de realitatea sau irealitatea circumscrisă în narațiune, aspect care o să-mi dezvăluie mai târziu caracterul de *Praxis* al oricărei *aduceri la prezență*.

Al doilea capitol, *Dialectică și materialism istoric*, apare ca o necesitate în construcția tezei propriu-zise, deoarece teza *Revoluției Thalassocratice* este argumentată în ductul istoriografiei materialist istorice, la fel cum este și celebra teză a lui Gordon Childe: *revoluția neolitică*. Bineînțeles o să reiasă și apartenența mea ideatică la marxism, o cere însăși demersul și argumentarea tezei, dar rezonoz cu principiile dialectice ale cunoașterii și în afara acestei cerințe imperative din interioritatea tezei deoarece și teza filosofică a lucrării, enunțată în capitolul final, poartă amprenta dialecticii marxiene.

În această parte explic materialismul dialectic/istoric dincolo de simplificările la care acesta a fost supus, și nu doar de către denigratorii lui Marx, cât mai ales de cei care s-au autoproclamat ca susținători ai intereselor proletariatului (o parte a neomarxiștilor). Mișcarea dialectică implică o relație, nu un maniheism al contrariilor, privește mediul istoric și omul în continuă devenire, această relație în mișcare nu lasă loc unei cunoașteri așezată pentru totdeauna, în eternitate. Pentru dialectică nimic nu este etern, imuabil. În cea

mai mare parte critic aberantul realism socialist care a urmat Revoluției din Octombrie, caracterul vădit pozitivist și non-dialectic al discursului *dorit* științific în esența lui.

Mai mult, aici explic transferul dialecticii din ordinea dreptului, la Hegel, în ordinea economiei politice, la Marx (din cer pe pământ), dar mai ales critica marxistă a dreptului hegelian, a impunerii particularului ca general în structura piramidală a relațiilor de putere (putere-cunoaștere), aspect care definește gândirea corporatistă a burgheziei (nu numai) în ambele ei ipostaze: birocrație și societate civilă. Aduc înaintea și critica egalității pe care Marx o face, accentuând caracterul burghez, uniformizator al unei astfel de poziționări ideologice (contrar unor neomarxiști care susțin egalitatea).

Cum se poate observa, această parte a tezei este eminent critică, nu doar prezintă dialectica (materialismul istoric) sau diferite discursuri ale lui Marx, respectiv alți autori (marxiști sau nu), ci și critică diferitele poziționări contra sau promarxiste, mai mult argumentez de ce teza de față se mulează pe această ideologie istoricistă: mijloacele de producție *ca părți ale mediului istoric* structurează în mod specific diferitele societăți. Omul nu poate fi rupt de *praxis*-ul său, istoria este tocmai această devenire a omului simultan cu *mediul istoric* prin practica sa (prin efectele evenimentelor istorice *ca parte a mediului istoric*).

Următorul capitol, al treilea, cuprinde teza eponimă, teza anunțată de titlul demersului: *Revoluția Thalassocratică*. În această parte demonstrez (cel puțin încerc) că originile actualei configurații politice, sociale și economice au o genealogie în modul în care se structurează societățile mediteraneene în urmă cu mai bine de două milenii. Modul de producție și emergența unui nou mod de organizare socială (și politică) a acestor state mediteraneene (Creta minoică/miceniană, Fenicia, orașele-stat Elene) conturează un nou *fel de a fi* al ființei-istoric-sociale. Aceste societăți antice se despart încet de modul de producție agricol care a urmat revoluției neolitice și se structurează ca societăți ale meșteșugurilor și comerțului (au o cu totul altă dinamică). Apar civilizații majore (în sensul hegemoniei cultural-politice!), în termenii lui Toynbee, care nu-și bazează existența, și implicit modul de structurare/organizare, pe mijloacele de producție agrare (aceste civilizații nu pot fi integrate în modelul civilizator al revoluției neolitice, nu sunt societăți agrare, ci aici începe devenirea spre altceva, alte mijloace de producție posibilizează calea spre un nou orizont al *actelor de civilizație* care apare în societatea thalassocratică).

În aceste societăți se naște caracterul politic al actualei lumi în care trăim, *Polis*-ul

politic (pre-occidental) se opune statului-*oikos* al despoților orientali, atât în narațiunile care privesc discursul despre libertate (născut atunci), cât și ca structuri istorice de organizare politică/socială.

Susțin că orașul nu s-a născut odată cu templul unic, ci el se naște în momentul în care opune ziduri politice lumii dinafară (devine distinct ca o conștiință distinctă; în termeni marxști: orașul-stat dobândește o conștiință de clasă, aceea de a fi cetățean cu tot ce implică acest aspect). Orașul *thalassocratic* este cel care dă caracterul politic *Agorei*, cetățeanul este un subiect al *ius*-ului, al libertății (drepturilor). Tocmai caracterul politic îl diferențiază de teritoriile din jur. Statul thalassocratic nu mai este *Oikos*-ul suveranului-despot, ci are un caracter public (chiar dacă este dominat de o aristocrație plutocratic). Acest oraș-stat thalassocratic se universalizează în statul-politic modern prin ceea ce eu denumesc “transferul de *ius* al zidurilor cetății (orașului-stat) la granița statului-politic”.

În ultimul capitol, *Scriitura istorică și moartea lui Dumnezeu*, încerc să descopăr dacă mai poate exista adevăr istoric după pierderea corespondenței între obiect (obiectul istoriei, evenimentul) și narațiune (scriitura istorică). Problema pe care o descopăr este că am pus problema greșit (la fel ca o mare parte a filosofilor post-moderni). Adevărul narațiunii (adevărul realității socio-simbolice) este posibil să-și piardă credibilitatea după acest eveniment al morții Cuvântului, motiv pentru care coexistă o serie de discursuri alternative eficiente (*hiperistorie*), dar narațiunile obiectivează în continuare, ele dau sensuri, sunt parte efectivă a devenirii istorice a *ființei-aici (Dasein)*. Bineînțeles asta face să existe discursuri alternative non-paradigmice (științele sociale nu ajung la un consens politic, ele sunt în *hiperistorie*), limbajul natural al istoricului fiind limbaj politic.

Dar forța de adevăr este în *praxis*-ul care dă dinamica societății, vitalitatea ei, devenirea continuă (ca *Poesis*), posibilizarea [re]înnoirii. Mă rup, pe urmele lui Marx și Heidegger, de adevărul privit ca o corespondență între *ceea-ce-este-așa-cum-este* și *ceea-ce-se-spune-despre*, privit ca parte a realității simbolice – cum e de la Aristotel –, și-i caut vitalitatea în forța obiectivării evenimentului istoric (ca *ceea-ce-face-posibil*), în caracterul netranscendent al practicii (esența adevărului se află în dinamica creației, în practica omului de *a face* din lume *devenire*).

Acest *Aletheia* heideggerian nu ține de o corectitudine a reprezentării că ar aparține simbolicului, ar fi o corespondență aristotelică, și nu ține nici de posibilitatea reexperimentării științifice deoarece în acest caz ar fi o uitare a adevărului (certitudinea nu

mai caută noul, nu mai are vitalitatea căutării, scoaterii din ascudere, nu mai vrea să creeze, destinul ei se prezintă ca o totalitate fără diferențe), ci este o aducere înainte (ca *Poesis*), posibilizează totalitatea evenimentelor istorice și prezența lor pentru *ființa-aici*.

Mișcarea istorică, atât evenimentială, cât și a *aducerii înainte* în *Zeitgeist*, este un proces continuu de sedimentare reciprocă a realului, realității și imaginarului, *mediul istoric* determină *omul-aici*, iar acesta determină *mediul istoric*. Acțiunea e reciprocă. Prin urmare, mișcarea istorică obligă o continuă *aducere la prezență a luărilor în posesie* care privesc orice eveniment istoric. Toate evenimentele sunt istorice.

Consider că această relocare historicistă a teoriilor lacaniene într-o fenomenologie dialectică a devenirii, constituie o utilă abordare diferită a modului în care putem privi istoria ca proces continuu, ca evoluție sau, de ce nu, ca progres (fără să dau termenului de progres o conotație a valorii).

La final, nu pot să spun că am acoperit toate direcțiile posibile ale unei asemenea cercetări, bineînțeles orizontul este în continuare deschis. Teza *revoluției thalassocratice* lasă loc unor cercetări aprofundate (poate tematice în cadrul acestui timp lung) care să privească mai adânc societățile maritime și amprente pe care aceste societăți le lasă asupra prezentului. Însă, cu certitudine, teza *sedimentării reciproce a realului, realității și imaginarului* deschide destule orizonturi de abordare a devenirii istorice, această teorie este o deschidere, prin natura ei dialectică nu poate crea închideri, nu poate să pună punct.

Bibliografie selectivă:

- Agamben, Giorgio, *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*, Stanford University Press, Stanford, California, 1998.
- Agamben, Giorgio, *Homo Sacer. Puterea suverană și viața nudă*, Editura Idea Design & Print, Cluj-Napoca, 2006.
- Agamben, Giorgio, *Means without end. Notes on politics*, University of Minnesota Press, 2000.
- Agamben, Giorgio, *The Kingdom and the Glory. For a Theological Genealogy of Economy and Government (Homo Sacer II, 2)*, Stanford University Press, Stanford California, 2011.
- Agamben, Giorgio, *The sacrament of language. An archeology of the oath (Homo Sacer II,3)*, Stanford California, Stanford University Press, 2011.
- Anderson, Benedict, *Comunități imaginate. Reflecții asupra originii și răspândirii naționalismului*, Editura Integral, București, 2000.
- Arendt, Hannah, *Condiția umană*, Idea Design & Print, Cluj, 2007.
- Arendt, Hannah, *Condiția umană*, Editura Humanitas, București, 2010.
- Arendt, Hannah, *The human condition*, The University of Chicago Press, Chicago, 1998.
- Arendt, Hannah, *Eichmann la Ierusalim. Raport asupra banalității răului*, Editura Humanitas, București, 2008.
- Ariès, Philippe, *Timpul istoriei*, Editura Meridiane, București, 1997.
- Althusser, Louis, *Lenin and Philosophy and other essays*, Monthly Review Press, New York, 1971.
- Badiou, Alain, *Manifest pentru filosofie*, Editura Idea Design & Print, Cluj-Napoca, 2008.
- Baudrillard, Jean, *Cuvinte de acces*, Editura Art, București, 2008.
- Baudrillard, Jean, *Strategiile fatale*, Editura Polirom, Iași, 1996.
- Besançon, Alain, *Nenorocirea secolului. Despre comunism, nazism și unicitatea «Șoah»-ului*, Editura Humanitas, București, 1999.
- Benjamin, Walter; Derrida, Jacques, *Despre violență*, Editura Ideea Design & Print, Cluj-Napoca, 2002.

- Blanshard, Brand, *The Nature of Thought*, vol. I-II, London: Allen & Unwin, 1939.
- Boia, Lucian, *Două secole de mitologie națională*, Editura Humanitas, București, 2005.
- Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, (ed. a II-a), Editura Humanitas, București.
- Boia, Lucian, *Jocul cu trecutul. Istoria între mit și realitate*, Editura Humanitas, București, 2008.
- Bourdieu, Pierre, *Limba și putere politică*, Editura ART, București, 2012.
- Braudel, Fernand, *Gramatica civilizațiilor*, vol. I, Editura Meridiane, București, 1994.
- Braudel, Fernand, *Jocurile schimbului*, vol. I, Editura Meridiane, București, 1985.
- Braudel, Fernand, *Scrieri despre istorie*, Comunicare.ro, București, 2008.
- Brătianu, Gheorghe I., *Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană*, Ed. Polirom, Iași, 1999.
- Camous, Thierry, *Orienturi/Occidenturi, 25 de secole de războaie*, Editura Cartier, Chișinău, 2009.
- Chartier, Roger, *Lumea ca reprezentare. Istoria între certitudini și neliniște*, Editura România Press, București, 2010.
- Chomsky, Noam, *„Așa e, cum zicem noi”. Proiectul imperiului american*, Editura Antet XX Press, Filipeștii de Târg, 2008.
- Chomsky, Noam & Foucault, Michel, *Despre natura umană*, Editura Tact, Cluj, 2012.
- Deleuze, Gilles, *Diferență și repetiție*, Editura Babel, București, 1995.
- Derrida, Jacques, *Deconstrucția politicii*, Editura Idea, Cluj-Napoca, 2005.
- Derrida, Jacques, *Spectrele lui Marx. Starea datoriei, travaliul doliului și noua Internațională*, Editura Polirom, Iași, 1999.
- Descartes, René, *Discurs asupra metodei de a călăuzi bine rațiunea și de a căuta adevărul în științe*, Editura Mondero, București, 1999.
- Deshayes, Jean, *Civilizațiile Vechiului Orient*, Editura Meridiane, București, 1976.
- Djuvara, Neagu, *Civilizații și tipare istorice: un studiu comparat al civilizațiilor*, Editura Humanitas, București, 2008.
- Faure, Paul, *Viața de fiecare zi în Creta lui Minos*, Ed. Eminescu, București, 1977.

- Favier, Jean, *Marile descoperiri de la Alexandru Macedon la Magellan*, Ed. Artemis, București, 2007.
- Ferguson, Niall, *Civilizația. Vestul și Restul*, Editura POLIROM, Iași, 2011.
- Flacelière, Robert, *Viața de toate zilele în Grecia secolului lui Pericle*, Ed. Basarabia, Chișinău, 1991.
- Flori, Jean, *Război Sfânt, Jihad, Cruciadă*, Chișinău, 2000.
- Foucault, Michel, *A supraveghea și a pedepsi: Nașterea închisorii*, Editura Humanitas, București, 1997.
- Foucault, Michel, *Arheologia cunoașterii*, Editura Univers, București, 1999.
- Foucault, Michel, *Biopolitica și medicina socială*, Editura Idea Design & Print, Cluj-Napoca, 2003.
- Foucault, Michel, *Ordinea discursului. Un discurs despre discurs*, Eurosong & Book, 1998.
- Foucault, Michel, *Psychiatric Power, Lectures at the Collège de France, 1973-74*, Hampshire: Pallgrave Macmillan, 2006.
- Foucault, Michel, *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France, 1977-78*, Palgrave MacMillan, New York, 2007.
- Freud, Sigmund, *Totem și Tabu. O interpretare psihanalitică a vieții sociale a popoarelor primitive*, Editura Antet XX Press, Abrud, 2010.
- Fukuyama, Francis, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, Editura Paideia, București, 1997.
- Gadamer, Hans-Georg, *Adevăr și metodă*, Editura Teora, București, 2001.
- Gellner, Ernest, *Națiuni și naționalism. Noi perspective asupra trecutului*, Editura Antet, București, 1997.
- Godechot, Jacques, *France and the Atlantic revolution of the eighteenth century, 1770-1799*, Free Press, New York, 1965.
- Habermas, Jürgen, *Sfera publică și transformarea ei structurală: studiu asupra unei categorii a societății burgheze*, Editura Comunicare.ro, București, 2005.
- Hegel, G. W. F., *Fenomenologia spiritului*, Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, *Prelegeri de filosofie a istoriei*, Editura Paralela 45, Pitești, 2006.
- Hegel, G. W. F., *Principiile filozofiei dreptului sau elemente de drept natural și de*

- știință a statului*, Editura IRI, București, 1996.
- Heidegger, Martin, *Originea operei de artă*, Editura Humanitas, București, 1995.
- Heidegger, Martin, *Parmenide*, Editura Humanitas, București, 2001.
- Heidegger, Martin, *Repere pe drumul gândirii*, Editura Politică, București, 1988.
- Heidegger, Martin, *The Question Concerning Technology and Other Essays*, Garland Publishing, Inc., New York & London, 1977.
- Horkheimer, Max; Adorno, Theodor W., *Dialectica Luminilor*, Editura POLIROM, Iași, 2012.
- Huizinga, Johan, *Homo Ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii*, Editura Humanitas, București, 2003.
- Hurmuziadis, George D., *Cultura Greciei*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1979.
- Husserl, Edmund, *The Crisis of European Sciences and Transcendental Phenomenology*, Evanston: Northwestern University Press, 1970.
- James, William, *Introducere în filosofie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.
- Jourdin, Michel Mollat du, *Europa și marea*, Editura Polirom, Iași, 2003.
- Kant, Immanuel, *Ce este Luminarea? (și alte scrieri)*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2001.
- Kant, Immanuel, *Critica rațiunii pure*, Univers Enciclopedic Gold, București, 2009.
- Kant, Immanuel, *Critica rațiunii practice*, Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.
- Kolobova, K.M., Ozeretkaia, E. L., *Cum trăiau vechii greci*, Ed. Științifică, București, 1961.
- Kuhn, Thomas S., *The Structure of Scientific Revolutions*, 3rd ed., The University of Chicago Press, Chicago, 1996.
- Lacan, Jacques, *The Ethics of Psychoanalysis. 1959-1960*, (seria "The Seminars of Jacques Lacan", vol. VII), New York: W.W. Norton & Company, Inc, 1997.
- Le Goff, Jaques, *Civilizația occidentului medieval*, Editura Științifică, București, 1970.
- Lévi-Strauss, Claude, *Antropologia structurală*, Editura Politică, București, 1978.
- Lukács, Georg, *Istorie și conștiință de clasă. Studii despre dialectica marxistă*,

- Editura Tact, Cluj-Napoca, 2014.
- Lukács, Georg, *Ontologia existenței sociale*, vol. 1-2, Editura Politică, București, 1982.
- Lyotard, Jean-François, *Condiția postmodernă*, Editura Idea Design & Print, Cluj-Napoca, 2003.
- MacIntyre, Alasdair, *After Virtue. A Study in Moral Theory*, 3rd edition, Notre Dame, Indiana: Univ. of Notre Dame Press, 2007.
- Mansunelli, Guido A., *Civilizațiile Europei Vechi*, vol. I, Editura Meridiane, București, 1978.
- Marcuse, Herbert, *Scrieri filosofice*, Editura Politică, București, 1977.
- Marx, Karl, *Bazele criticii economiei politice*, Editura Politică, București, 1974.
- Marx, Karl, *Capitalul. Critica economiei politice*, Editura Partidului Comunist Român, București, 1947.
- Marx, Karl, *Critique of Hegel's Philosophy of Right*, Oxford University Press, 1970.
- Marx, K., Engels, F., *Manifestul Partidului Comunist*, Editura Politică, București, 1962.
- Marx, Karl, *Manuscrisele economico-filosofice din 1844*, Editura Politică, București, 1987.
- McNeill, William H., *Ascensiunea Occidentului, o istorie a comunității umane și un eseu retrospectiv*, Editura Arc, Chișinău, 2000.
- Mitu, Sorin, *Europa Centrală, Răsăritul, Balcanii: geografii simbolice comparate*, Cluj, International Book Access, 2007.
- Morris, Ian, *De ce Vestul deține încă supremația și ce ne spune istoria despre viitor*, Editura POLIROM, Iași, 2012.
- Moscato, Sabatino, *Lumea fenicienilor*, Editura Meridiane, București, 1975.
- Munslow, Alun, *Deconstructing History*, second edition, Taylor & Francis e-Library, 2006.
- Nancy, Jean-Luc, *Uitarea filosofiei*, Casa Cărții de Știință, Cluj, 1998.
- Nietzsche, Friedrich, *Dincolo de bine și de rău. Preludiu la o filosofie a viitorului*, Editura Humanitas, București, 1992.
- Nietzsche, Friedrich, *Știința voioasă*, Editura Humanitas, București, 2006.
- Pop, Ioan-Aurel, *Geneza medievală a națiunilor moderne: secolele XIII-XVI*, Editura

- Fundației Culturale Române, București, 1998.
- Popper, K. R., *Societatea deschisă și dușmanii ei*, vol. I-II, Editura Humanitas, București, 1993.
- Paul Ricoeur, *Freud and Philosophy. An Essay on Interpretation*, Yale University Press, New Haven, Connecticut, 2008.
- Ricoeur, Paul, *Istorie și Adevăr*, Editura Anastasia, 1996.
- Rotilă, Viorel, *Heidegger și rostirea ființei*, Editura Lumen, Iași, 2009.
- Sartre, Jean-Paul, *Imaginația*, Editura AION, Oradea, 1997.
- Saussure, Ferdinand de, *Curs de Lingvistică Generală*, Editura Polirom, Iași, 1998.
- Schaff, Adam, *Istorie și Adevăr*, Editura Politică, București, 1982.
- Schmitt, Carl, *Teologia politică*, Universal Dalsi Publ. House, București, 1996.
- Sloterdijk, Peter, *Critica rațiunii cinice*, vol. I, Editura Polirom, Iași, 2000.
- Sloterdijk, Peter, *Reguli pentru parcul uman*, Editura Humanitas, București, 2003.
- Spengler, Oswald, *Declinul Occidentului: Perspective ale Istoriei Universale*, vol. I-II, Editura Belodi, Craiova, 1996.
- Spengler, Oswald, *Omul și Tehnica. Contribuție la o filosofie a vieții*, Editura AION, Oradea, 1996.
- Toffler, Alvin, *Al treilea val*, Editura Politică, București, 1983.
- Toffler, Alvin, *Șocul viitorului*, Editura Politică, București, 1973.
- Toynbee, Arnold, *Orașele în mișcare*, Editura Politică, București, 1979.
- Toynbee, Arnold J., *Studiu asupra istoriei*, sinteză a volumelor I-VI de D. C. Somervell, Editura Humanitas, București, 1997.
- Veyne, Paul, *Cum se scrie istoria*, Editura Meridiane, București, 1999.
- Wallerstein, Immanuel, *Geopolitics and geoculture. Essays on the modern world system (Studies in Modern Capitalism)*, Cambridge University Press, 1991.
- Wallerstein, Immanuel, *Sistemul mondial modern*, vol. I-IV, Editura Meridiane, București, 1992.
- White, Hayden, *Metahistory. The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*, Baltimore: Johns Hopkins UP, 1975.
- Wittgenstein, Ludwig, *Tractatus logico-philosophicus*, Editura Humanitas, București, 1991.

Wolf, Eric R., *Europa și populațiile fără istorie*, Ed. Arc, Chișinău, 2001.

Žižek, Slavoj, *The parallax view*, The MIT Press, Cambridge Massachusetts, 2006.

Žižek, Slavoj, *The Sublime Object of Ideology*, Verso, London, New York, 2008.

Žižek, Slavoj, *Repetându-l pe Lenin*, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2013.